

ЯКІСТЬ ОСВІТИ – В ПРІОРИТЕТАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Реформа освітньої галузі триває і є надзвичайно важливою. Очевидно, що сьогодні українська освіта повинна відповідати сучасним запитам з боку суспільства, потребам економіки та світовим тенденціям. Саме тому розпочато системну трансформацію освітньої сфери, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти.

Закон України «Про освіту» визначив такі поняття, як якість освіти, система забезпечення якості освіти. У всіх стратегічних завданнях та пріоритетних цілях органів державної влади щодо реалізації освітньої політики звучить якість освіти на усіх її рівнях у всіх типах закладів, а також якість діяльності органів управління освітою та установ із забезпечення якості освіти. Пріоритетними завданнями при цьому є підвищення якості освіти і освітньої діяльності в закладах освіти, формування довіри суспільства до школи й органів управління якістю освіти та гарантування якості освіти на законодавчому рівні через зовнішні і внутрішні складові та інструменти розбудови.

Сучасна освіта є державотворчою і має на меті не тільки забезпечення надання високоякісних освітніх сервісів та послуг педагогічного чи суто наукового змісту, характеризується рівнем знань, умінь і навичок особистісного, світоглядного, громадянського розвитку здобувачів освіти, а також вміщає соціальний, політичний та управлінський контексти. Тому питання забезпечення якості освіти на відповідній території з метою повернення довіри суспільства до закладів освіти, органів управління освітою та гарантування високого рівня якості освітніх процесів є одним із ключових у реаліях сьогодення та вимагає вирішення завдань формування спільного розуміння якості освіти серед освітніх стейкхолдерів: місцевих органів управління освітою, уповноважених установ і організацій у сфері забезпечення якості освіти, засновників, керівників закладів освіти, громадських фахових об'єднань тощо.

З цією метою та задля реалізації освітньої політики в Україні було створено Державну службу якості освіти, яка функціонує з грудня 2017 р. і починаючи з 2019 р. її територіальні органи. Місія державних установ, за словами її голови Руслана Гурака, полягає у забезпеченні спільного розуміння якості освіти та вдосконалення освітньої діяльності для успіху людини і країни, формування довіри нашого суспільства до закладів освіти.

4 липня 2019 р. зареєстровано як юридичну особу публічного права управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області – орган державної влади, який діє в межах адміністративно-територіальної одиниці та організовує свою діяльність з огляду на освітні потреби розвитку і реформування освіти області в умовах децентралізації. До повноважень установи належить широке коло питань, виходячи з потреб розвитку освітньої галузі, серед яких: надання допомоги керівникам закладів освіти та їх засновникам у формуванні внутрішньої системи забезпечення якості освіти, проведення інституційного аудиту, моніторингу якості освітньої діяльності, участь у сертифікації педагогічних працівників, підготовка експертів освітнього середовища, вивчення роботи органів місцевого самоврядування з реалізації ними освітньої політики щодо забезпечення якості освіти на відповідній території.

Беззаперечним у законодавчих і нормативно-правових документах реформування сфери освіти в Україні, впровадженні реформи Нової української школи є підтвердження того, що одним з головних критеріїв ефективності управління мережею закладів освіти є якість освіти, що визначено статтями 41–51 розділу V «Забезпечення якості освіти» Закону України «Про освіту». При цьому новостворені державні установи відносяться до системи забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти, містять:

- політику та процедури забезпечення якості власної діяльності;
- необхідні ресурси для організації процесів і процедур;
- зовнішній незалежний аудит, оцінювання освітніх та управлінських процесів закладів освіти.

Особливості функціонування системи забезпечення якості на кожному рівні освіти регламентовані спеціальними законами. У статті 6 Закону України «Про освіту» «Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності» визначено, що однією із засад державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності.

З урахуванням останніх документів, які регулюють повноваження Державної служби якості освіти України, її територіальних органів, основними завданнями управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області є:

- здійснення інституційного аудиту закладів освіти з наданням рекомендацій закладам освіти щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- здійснення заходів державного нагляду і контролю в закладах освіти;
- проведення моніторингу якості освітньої діяльності та якості освіти;
- інші функції, властиві органам державної влади.

Одним із вагомих інструментів забезпечення якості освіти є інституційний аудит, доцільність якого викликав чималу дискусію в середовищі освітян. Проведення інституційного аудиту – це зовсім інша філософія формування взаємовідносин між закладами освіти і державою, що є фундаментом прогресу, доданої освітньої вартості: як може заклад розвиватися, знаходячи власну траєкторію, будуючи власну стратегію розвитку і покращуючи постійно якість своєї діяльності. Його метою є допомогти школам, ліцеям, гімназіям стати успішними. Це той інструмент забезпечення якості освіти, який допомагає закладу віднайти успішний шлях розвитку. Він передбачає зовнішню перевірку, під час якої здійснюється оцінювання освітніх та управлінських процесів. За результатами такої перевірки надаються висновки і рекомендації самому закладу та його засновнику щодо удосконалення якості освіти. З проведенням інституційного аудиту освітній заклад, його працівники, керівництво, здобувачі освіти і батьки отримують кваліфікований і професійний, а головне – об'єктивний зворотній зв'язок щодо організації освітньої та управлінської діяльності: висновок – це відзначення досягнень закладу освіти у всіх напрямках його діяльності та рекомендації щодо покращення якості освітнього процесу, але у жодному випадку він не передбачає каральних заходів (якщо, наприклад, якість виявиться не на висоті).

Варто відзначити, що Державною службою якості освіти України проведено велику підготовчу роботу: спільно з Міністерством освіти і науки України було напрацьовано Порядок проведення інституційного аудиту, критерії оцінювання освітніх і управлінських процесів у закладах освіти за чотирма напрямками: освітнє середовище, педагогічна діяльність, система оцінювання здобувачів освіти й управлінська діяльність, а також інструментарій, за допомогою якого він буде здійснюватися. Подібні системи оцінки якості освіти успішно працюють у більшості європейських країн – Австрії, Великій Британії, Норвегії, Данії, Бельгії, Швеції, Чехії, Литві. Служба також прагне врахувати європейські досвід, підходи та цінності, які є в системах забезпечення якості шкільної освіти, для того, щоб імплементувати позитивні надбання у власній діяльності.

Найочікуваніша подія в інформаційному просторі з формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти - це напрацьовані методичні поради та коментарі для керівників закладів освіти в Абетці для директора. Тут ми знайдемо інструменти, які допоможуть з'ясувати: які найкращі складові освітнього процесу, а що потребує покращення; що в роботі педагога вартує уваги, а що – удосконалення; чи справедлива у закладах освіти система оцінювання навчальних досягнень; наскільки якісно організований управлінський процес. І що важливо, що цей методичний порадає має цінність для усіх типів закладів освіти. Абетка допоможе самостійно вивчити та оцінити якість освітньої діяльності, реальний стан справ та прийняти рішення щодо його удосконалення й підвищення якості освіти.

Одним із аргументів “Чому не варто боятися інституційного аудиту?” є той факт, що процедура інституційного аудиту відбувається за участі освітніх експертів - освітян, які обов'язково проходять необхідне навчання, аби зробити його справді дієвим інструментом забезпечення якості освіти. Лише у тісній співпраці закладів освіти, усіх учасників освітнього процесу ми можемо досягти результату, якого очікує все українське суспільство. На сьогодні в області зареєструвалися понад 100 освітян, які мають бажання стати експертами та долучитися

до оцінювання закладів освіти на предмет якості надання освітніх послуг. Зараз на сайті Державної служби якості освіти України продовжено реєстрацію, у зв'язку з чим педагоги, керівники закладів освіти, науковці матимуть можливість поповнити пул експертів й брати участь в інституційному аудиті та оцінювати практичний досвід вчителів під час сертифікації.

Ще одна велика ділянка роботи Державної служби якості освіти України та її територіальних органів – це організація та проведення сертифікації педагогічних працівників. Цьогоріч 36 вчителів початкових класів Тернопілля, з числа тих, які дбають про надання якісних освітніх послуг, будуть підтверджувати свою професійність, своє бажання активно впроваджувати освітню реформу, реалізуючи завдання нової української школи, у сертифікації 2020. Ця процедура дозволить переконатися вчителю у власній професійній майстерності та ввійти у когорту освітян, які є агентами змін у розбудові нової української системи освіти. Сертифіковані педагогічні працівники стають освітніми експертами і будуть залучатися до проведення інституційних аудитів. Успішне проходження сертифікації дає можливість отримувати 20% надбавку до заробітної плати і є підставою для звільнення педагогічного працівника від атестації та присвоєння наступної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання (або підтвердження наявної вищої категорії).

Нашими партнерами у розбудові системи якості освіти та реалізації завдань у формуванні якісної української школи є засновники закладів освіти, освітні управлінці, педагогічна спільнота, здобувачі освіти та їх батьки, громадські фахові об'єднання.

З прийняттям у 2017 р. Закону України «Про освіту» органи місцевого самоврядування отримали вагомі управлінські повноваження і функції для самостійного прийняття рішень щодо формування власної ефективної системи забезпечення якісними освітніми послугами населення відповідної території. Ці завдання є першочерговим і найбільш актуальним для органів влади (засновників закладів освіти):

- рішення про зміну шкільної мережі;
- закріплення території обслуговування за школами;
- організація підвезення учнів та вчителів до шкіл;
- організація харчування;
- облік дітей дошкільного і шкільного віку;
- утримання шкільних будівель;
- ухвалення фінансових планів шкіл;
- рішення про підвищення категорії вчителя;
- призначення директора школи;
- створення рівних умов розвитку закладів освіти всіх форм власності
- інші.

Важливо зрозуміти, що реформа освіти в умовах децентралізації змінила підхід до управління освітою - авторитарна модель управління, раніше дуже поширена в Україні, має поступитися демократичній моделі. Органи управління освітою повинні надавати підтримку школам і всім учасникам освітнього процесу, бути їх партнерами. Лише за цих умов можна реалізувати зміст і цінності як реформи освіти, так і реформи місцевого самоврядування.

У процесі децентралізації заклади освіти отримали більше повноважень і відповідно більше відповідальності, щоб створити в школі не тільки гарну інфраструктуру, але новий освітній простір, з сучасним обладнанням, мотиваційний, безпечний і безбар'єрний, атмосферу сучасних методів навчання, залучення дітей до розвитку необхідних навичок адаптації, забезпечення соціально-психологічного супроводу освітнього процесу, прозорість і демократичність прийняття рішень, якість роботи педагогічного колективу, інші завдання. Тільки при належній організації освітнього й управлінського процесів можна гарантувати якісні освітні послуги, а здобувачам освіти сільських і міських шкіл рівний доступ та можливість щодо навчальних досягнень, результативності ДПА, ЗНО, зовнішніх незалежних моніторингов.

Отримані в кінці 2019 р. за підсумками зовнішнього міжнародного моніторингового дослідження Програми PISA-2018 результати не є критичними, але надають рекомендації щодо першочергового вирішення проблем формування освітнього середовища, якості й методики викладання, ефективності використання навчального часу, мотивації і рівня кваліфікації

вчителів тощо. Програмою пропонуються конкретні шляхи подолання браку ресурсів у закладах освіти України: важливим є не так обсяги фінансування, скільки те, куди і на що саме витрачаються ці фінанси, разом з тим доводиться констатувати, що брак коштів в освіті частіше приводить до нижчих результатів учнів, а отже, потрібно шукати шляхи як для залучення коштів у сферу освіти, так і для ефективного їх використання.

На виконання Програми діяльності Уряду України до 2025 р. актуалізовані питання забезпечення стандартів доступності публічних сервісів та послуг у сфері освіти, виконання вимоги закону про рівний доступ до шкільної освіти за індивідуальною формою навчання, навчання дітей з особливими освітніми потребами, діяльність інклюзивно-ресурсних центрів, доступність і охоплення дошкільною освітою, доступність позашкільної освіти тощо.

Стаття 66 Закону України “Про освіту” зазначає, що районні, міські ради та об’єднані територіальні громади, які є засновниками закладів освіти, “відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності дошкільної, початкової та базової середньої освіти, позашкільної освіти”.

Очевидно, що всіх ресурсів - часових, експертних, організаційних, інформаційних - для реалізації всього об’єму заходів розбудови системи якості освіти є замало і недостатньо. Однак забезпечити якість освіти кожному учню – пріоритетне завдання, бо наша робота і кінцева мета спільні: і Міністерства освіти і науки, і Державної служби якості освіти України, і кожного директора школи, педагога, місцевих органів управління освітою, управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області, засновників закладів освіти, громадських організацій, усіх батьків. Це спільна енергія, яка направлена на одне – реалізувати право кожної дитини на доступну і якісну освіту.

ОГНИСТИЙ АНДРІЙ

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ОГНИСТА КАТЕРИНА

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичного виховання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН (З ДОСВІДУ РОБОТИ КАФЕДРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТНПУ)

Сьогодення спрямовує заклади вищої освіти на створення та впровадження сучасних педагогічних технологій, що забезпечують високу якість освіти та підготовки майбутніх фахівців, які в майбутньому будуть здатні працювати у вільному, мобільному, готовому до виробничих інновацій середовищі. Освітня послуга конкурентоспроможна, якщо вона відповідає вимогам якості. Проте на тлі збільшення чисельності студентів одночасно зростає і чисельність безробітних випускників, які мають диплом про освіту. Значна частина випускників закладів вищої освіти, зіткнувшись з проблемами працевлаштування, змушені змінювати отриману професію [7].

Сучасна система української освіти не повною мірою відповідає потребам інноваційного розвитку національної економіки. Ефективна система інституційної модернізації економічних відносин в освітній сфері повинна передбачати, поряд з іншими заходами, організацію плідного діалогу між представниками різних її учасників для безперервного функціонування і взаємодії ринків праці, освіти та інновацій [3].

Однією із сучасних інноваційних педагогічних технологій, актуальних для ефективного розвитку взаємодії між різними соціальними інститутами, є технологія партнерства. Що і стало предметом дослідження нашого наукового доробку.